

VASILE PÂRVAN

(1882 — 1927)

LA TREIZECI DE ANI DE LA MOARTEA MAGISTRULUI

Dacă — în loc să comemoreze în același an trei sferturi de veac de la nașterea și treizeci de ani de la moartea lui Vasile Pârvan — știința românească ar fi avut norocul să-l sărbătorească pe marele învățat cu prilejul împlinirii a 75 de ani de viață, nu este nici o îndoială că o atare sărbătorire ar fi luat caracterul unui mare eveniment cultural național, la care cei mai de seamă reprezentanți ai disciplinei istoriei și ai arheologiei din toate țările ar fi ținut să participe și să-și aducă prinusul lor de admirație. Renumele pe care și-l căpătase Vasile Pârvan în cele mai puțin de două decenii cât a lucrat în domeniul antichității ne îndreptățește să facem această afirmație, fără teamă de a putea fi desmințiți. Și tocmai de aceea, comemorarea pe care ne-o prilejuiește dubla aniversare din acest an trezește, în aceia dintre noi care am fost elevii neuitatului magistru, un firesc sentiment de melancolie. Nu numai pentru că amintirea oricărei pierderi de acest fel este dureroasă prin sine însăși, ci și mai ales pentru că această pierdere a fost cu mult prea timpurie : Curmînd din vrerea nemiloaselor Parce o viață închinată muncii, catedrei și științei, mai înainte chiar de a fi împlinit vîrsta de 45 de ani, moartea lui Vasile Pârvan a lipsit știința românească de tot ceea ce mintea lui excepțională și activitatea lui pe cît de neobosită pe atît de multilaterală ar fi putut da în chip firesc în alte două-trei decenii, în special în domeniul istoriei vechi și al arheologiei.

Paginile comemorative ale unui articol ca cel de față ar putea fi închinată desigur unei cîntăriri amănunțite a fiecărei lucrări și a fiecărui domeniu de lucru, arătîndu-se ceea ce a adus nou prin fiecare din operele sale, în ce măsură sugestiile și ipotezele sale au fost sau nu confirmate de studiile și descoperirile ulterioare și precizînd cîte dintre vastele sale reconstituiri istorice mai corespund noilor descoperiri — atît de numeroase la noi în țară pe tărîmul arheologiei, mai ales în ultimul deceniu.

Dar amploarea operei lui Vasile Pârvan și diversitatea domeniilor și problemelor în care el și-a spus cuvîntul, fac dificilă, pentru un singur cercetător, cu un cîmp de activitate mult mai limitat, această apreciere critică de ansamblu, și de aceea nu la o astfel de trecere în revistă mă

gîndesc, mai ales că o asemenea apreciere de ansamblu a fost încercată chiar în acest an de alți istorici ai noștri în alte periodice romînești. Intenția mea nu este nici măcar de a mă opri asupra uneia sau alteia dintre marile lucrări de sinteză ale lui Vasile Pârvan, ci de a reaminti cu acest prilej, mai ales pentru cercetătorii mai tineri care nu l-au cunoscut, câteva dintre trăsăturile caracteristice ale *omului*.

Adevărul — elementar totuși — că știința nu poate progresa prin salturi intermitente realizate de personalități excepționale, ci printr-o activitate susținută, temeinică și colectivă, nu era decât rareori recunoscut și foarte rareori urmat consecvent în vremea lui Vasile Pârvan. Individualismul celor mai mulți profesori ai Universității noastre, închiși în turnul de fildeș mai mult sau mai puțin autentic pe care și-l duraseră, chiar atunci cînd unii dintre ei erau oameni de excepțională valoare științifică și împărtășeau fără rezervă comoara cunoștințelor lor atît la cursuri cît și în lucrările publicate, îi făcea să lucreze de cele mai multe ori singuri și aproape fără a se preocupa de ridicarea noilor generații de cercetători științifici. Cei mai mulți dintre ei, mulțumindu-se să-și recruteze vreun asistent și să-l crească pentru a și-l face urmaș la catedră, își închipuiau că dau dovadă de cea mai înaltă obiectivitate și își îndeplinesc cu prisosință îndatoririle în această privință, dacă nu-și manifestă ostilitatea față de tinerii care intrau de multe ori mai mult nepoftiți pe moșia specialității lor.

Pe de altă parte, trebuie recunoscut în chip obiectiv că nu întotdeauna cei mai mari savanți sînt și cei mai buni dascăli, așa încît nu e de mirare că atît de puțini dintre profesorii uneori celebri ai Universității noastre au creat ceea ce se numește o școală în disciplina științifică respectivă.

Înțelegînd dintru început această primordială îndatorire a unui învățat, Vasile Pârvan, abia numit profesor, a adunat în jurul său pe cîțiva dintre studenții de la Istoria veche și de la Filologia clasică, și i-a scos dintre zidurile sălilor de cursuri și ale bibliotecilor, luîndu-i pe șantier — mai întîi la Ulmetum-Pantelimonul de Sus și după aceea la Histria; apoi i-a numit în diferite posturi la Muzeul Național de Antichități, al cărui director era, dîndu-le astfel posibilitatea să rămînă în București și să lucreze mai departe. Această primă perioadă a activității sale de profesor, desfășurîndu-se exclusiv pe terenul antichităților clasice, întreaga serie de elevi — în cea mai mare parte dispăruți astăzi dintre noi — s-au dedicat studiilor de arheologie clasică greco-romană. Îndată după primul război mondial, reluînd lucrările pe teren, Vasile Pârvan a format a doua generație de elevi. De data aceasta adîncind tot mai mult în timp cercetarea trecutului patriei noastre, el s-a întreprtat, începînd mai ales din 1921 — 1922, și spre cercetările preistorice, pentru a putea cuprinde astfel întregul și vastul orizont al antichităților naționale.

Puțini știu, de altfel, că în ultimii ani ai vieții sale, intenția lui Vasile Pârvan era de a trece de la catedra de istorie veche și epigrafie — pe care o ocupa — la o altă catedră, de antichități naționale, pe care dorea să o creeze, rămasă însă în proiect. Căci, în felul acesta, el socotea că va putea îmbrățișa în chip organic în cursurile universitare întreaga sferă a

preocupărilor ce făceau obiectul cercetărilor pe teren și totodată va putea să suplînească lipsurile evidente ale învățămîntului nostru universitar de atunci în privința studierii trecutului. De altfel, în ultimii ani de profesorat, cursurile sale au depășit cu mult limitele programatice ale tradiționalului ciclu trienal de istorie antică — istoria Greciei clasice, istoria lumii hellenistice și istoria romană — cu care se obișnuiseră de aproape două decenii toate seriile de studenți de la istorie și de la filologia clasică, așa încît noi l-am putut asculta pe Vasile Pârvan vorbind despre lumea hallstattiană și despre lumea celtică și dăcică a Latene-ului cu același entuziasm cu care ne zugrăvea strălucirea lumii minoico-myceniene sau a secolului lui Pericle. Și numai aceia care i-au ascultat regulat cursurile pot ști cît de excepțional profesor a fost Vasile Pârvan, ce uriașă putere de evocare aveau sintezele lui și cît de departe mergeau reconstituirile lui istorice de la catedră. Institutul de arheologie pe care îl plănuișe — și al cărui anteproiect îl și dăduse unui membru al guvernului de atunci —, împreună cu catedra de istorie națională reprezentau, în concepția lui Vasile Pârvan, cele două mari posibilități de lucru pentru realizarea mărețelor sale planuri în privința studierii antichităților naționale. Și cred că este bine să amintesc că însăși începerea săpăturilor de la cetățile dace din Munții Orăștiei se datorește tot inițiativii sale, fără ca, bine înțeles, să poată fi trecut cu vederea rolul lui D. M. Theodorescu, primul conducător al acestui șantier, și al colaboratorilor săi, dintre care colegul Const. Daicoviciu a dus mai departe cu atîta pricepere și perseverență opera de dezgropare a acestor unice și neprețuite comori naționale.

Pentru realizarea planurilor sale de cercetare pe teren, pentru a situa arheologia și istoria veche națională la nivelul științei europene, Vasile Pârvan a ridicat elevi din rîndurile fiecărei serii de studenți, luîndu-i în jurul său pe toți aceia care manifestau interes pentru astfel de preocupări și pe care îi socotea măcar în parte corespunzători uneia sau alteia dintre îndatoririle impuse de această vastă sarcină.

Îmi amintesc și acum de mirarea ce se citea în ochii multora dintre colegii lui Vasile Pârvan cînd îl vedeau înconjurat de atîția tineri cărora le dădea posibilitatea să se manifeste — în timp ce magistrul glumea pe socoteala acestor colegi nedumeriți. Îmi povestea o dată o discuție prietenească cu unul dintre profesorii mai în vîrstă, care și-a cîștigat un nume de frunte în cultura romînească, prin traducerile sale unice. Poet el însuși, cizelînd fiecare vers și dăltuind fiecare frază, n-a mai găsit timp și poate nici nu a simțit nevoia să sprijine în chip special pe vreun cercetător tînăr pentru a-l îndemna să studieze clasicismul cunoscut lui atît de profund. Desigur, nu din lipsă de bunătațe sufletească, deoarece la Facultate el era bunătața întrupată, nerespingînd la examene decît pe aceia care nu știau absolut nimic, ci pentru că fiind atît de cufundat în poezia elenă, uita de multe ori că ne aflăm în sec. XX... Deși îi despărteau destul de mulți ani, îl lega o caldă prietenie de Vasile Pârvan, așa încît își vorbeau deschis. Și într-o zi nu și-a mai reținut nedumerirea, exclamînd: „Dar bine, dragă Pârvan, nu ți-e teamă că ridicînd atîția tineri, aceștia ți-o vor lua cu timpul înainte?”. Răspunsul, la amintirea căruia

Vasile Pârvan rîdea, atunci cînd îmi povestea scena, nu cuprindea de altfel decît o parte din adevăr: — „De vreme ce eu lucrez și voi lucra mereu, vor fi totdeauna între mine și ei douăzeci de ani, așa încît...”. Adevărul este însă că el se îngrija să formeze elevi nu numai pentru că, avînd această siguranță în propria-i activitate, n-ar fi putut încolți în sufletul lui teama de concurență, ci pentru că în concepția lui despre îndatoririle unui profesor și om de știință, aceasta era una dintre cele mai de seamă îndatoriri.

Avusese de altfel în fața lui exemplul sterp, din acest punct de vedere, al lui Gr. Tocilescu. Mare învățat, ajuns la faimă europeană prin lucrările sale și prin activitatea pe teren — mai ales în urma săpăturilor de la Adamclisi și a publicării monumentului triumfal de acolo, în cei 29 de ani de profesorat și de conducere a Muzeului Național de Antichități, Gr. Tocilescu n-a creat o școală arheologică romînească, neformînd decît un singur elev, pe D. M. Theodorescu, numit mai tîrziu, prin recomandarea lui Vasile Pârvan, profesor de arheologie la Universitatea din Cluj. Căci deși a urmat în mod firesc cursurile lui Tocilescu, Vasile Pârvan a fost de fapt elevul lui D. Onciul și al lui Nicolae Iorga.

Nu mă pot împiedica să nu remarc aci — cu toată obiectivitatea. impusă de convingerea că mărturiile neticluite constituie și ele material documentar pentru istorie — ce mare nenorocire ar fi fost pentru arheologia și pentru știința istorică romînească dacă — atunci cînd catedra de istorie veche devenise vacantă prin moartea lui Gr. Tocilescu — o calamitoasă învinuire adusă lui Vasile Pârvan ar fi găsit ecou în sinul comisiei chemate să decidă asupra completării vacanței. Acela care adusese această învinuire, din dorința de a putea să ocupe el catedra vacantă, n-a realizat nimic în domeniul specialității sale, n-a contribuit cu nimic la progresul clasicismului în România și a trecut demult și pentru totdeauna în neființa uitării. În timp ce el făcea uneori numai cîte trei ore de curs *pe an*, Vasile Pârvan, obligat de regulament să țină două ore de curs pe săptămînă, ținea cîte șase...

Pe de altă parte, este bine să fie amintit și faptul că, dacă Vasile Pârvan a fost un mare arheolog și a creat o școală arheologică romînească (căci pînă la el România avusese arheologi, dar nu și o școală arheologică), ajunsă în scurtă vreme la prestigiu european, el a lăsat tuturor elevilor săi mai tineri și mai vîrstnici, o deplină libertate spirituală: n-a cerut niciodată servilism acelor pe care îi ajuta, nu i-a împiedicat niciodată, nici chiar atunci cînd erau încă studenți, să-și susțină punctul lor de vedere în vreo problemă științifică, și nu i-a obligat niciodată să jure „in verba magistri”. Nu rare au fost cazurile în care tinerii studenți susțineau la lucrările de seminar puncte de vedere diferite de ale magistrului lor, și cu toate acestea lucrările erau bine primite, iar autorii lor erau apreciați, fiind încurajați în primii lor pași pe poteca spinoasă a începuturilor cercetării științifice. Fără îndoială că și aceasta este o trăsătură de caracter specifică unui adevărat om. Și cită deosebire față de atîția profesori care distrugau sau încercau să distrugă cariera unui tînar, pentru simplul

motiv că acesta avea îndrăzneala să adopte și să susțină o părere ce nu era întru totul pe placul profesorului !

Toți aceia care știu cum și de ce a murit Vasile Pârvan, nu au nici o îndoială că adevărata cauză a acestei morți cu adevărat premature a fost munca istovitoare pe care el a depus-o în ultimii ani ai vieții.

Profesor universitar, Secretar permanent al Academiei, director al Editurii Cultura Națională, director al Muzeului Național de Antichități, director al Școlii Române de la Roma, conducător al activității arheologice din întreaga țară, întemeietor și director de publicații științifice de faimă europeană, Vasile Pârvan și-a îndeplinit în chip efectiv și fără preget toate îndatoririle ce decurgeau din aceste funcțiuni, obținând în fiecare dintre ele realizări deosebite. Iar dacă a ținut să le facă pe toate acestea, motivul nu a fost dorința de acaparare sau simpla ambiție a măririlor, așa cum greșit a înțeles un critic literar al epocii sale. Ci tocmai pentru că simțea câte lipsuri are tînăra cultură românească, ce mult este de făcut și cât de puțini sînt aceia capabili să le facă așa cum trebuie, dăruindu-se permanent și fără cruțare tuturor acestor îndatoriri.

În felul acesta el a putut să-și dovedească marile calități de animator și organizator, lăsînd în urmă realizări peste care nu se poate trece. Și vom aminti aci pe scurt cîteva dintre acestea.

Întemeind Editura Cultura Națională și asigurîndu-și dintru început colaborarea unui mare număr de scriitori și oameni de știință, Vasile Pârvan a avut o concepție cu totul unică pe atunci despre îndatoririle unei edituri, considerînd-o nu ca o întreprindere lucrativă, ci ca o instituție de cultură în adevăratul înțeles al cuvîntului, menită să răspîndească lumina culturii în cercuri cît mai largi. Așa se explică apariția simultană în librării a nenumărate volume în cele mai bune condiții grafice cunoscute pînă atunci în țara noastră și la prețuri într-adevăr mici. O serie de scriitori tineri au fost cunoscuți atunci prin volumele publicate în colecțiile Culturii Naționale. iar mulți dintre scriitorii cunoscuți mai dinainte au putut să-și reia în condiții mai prielnice munca de creație. Impulsul dat de această activitate editorială a determinat de altfel o înnoire și o îmbunătățire categorică a întregului sector editorial din România. Pe de altă parte, tipografia atunci înființată era cu mult cea mai modernă din țară și a rămas și astăzi una dintre unitățile de bază printre întreprinderile poligrafice.

Abia ales secretar general al Academiei, a trecut la întocmirea planurilor pentru noul local al instituției. Cei mai în vîrstă dintre noi își amintesc ce neîncăpătoare era vechea sală de lectură a Bibliotecii Academiei — abia 20—30 de locuri veșnic ocupate. Iar depozitele de cărți, neîncăpătoare, nesistematice și permanent amenințate de primejdia incendiului, nu întruneau nici una din condițiile cerute de misiunea lor. Planurile mărețe ale Palatului Academiei n-au putut fi realizate tocmai din pricina morții atît de neașteptate a marelui animator, și din incapacitatea colegilor săi de a vedea în perspectiva nevoilor mereu amplificate ale viitorului. Profesorul Ion Bianu, care era totuși un admirator al lui Vasile Pârvan, îi reproșă mereu, *post mortem*, că „a văzut prea în mare lucrurile”. Ce bine ar fi fost dacă toți contemporanii magistrului de la Academie ar fi văzut și ei în mai

mare lucrurile ! S-a putut totuși construi localul destinat inițial depozitelor — marea clădire din curtea Academiei, care adăpostește de mulți ani atât depozitele sistematice cât și sălile spațioase de lectură și de studii, atât de ample și totuși neîncăpătoare pentru numărul mereu crescând de oameni dornici să-și însușească cuceririle științei.

Pentru România întregită de după primul război mondial, problema contactului direct cu realizările științei contemporane în diferitele domenii de cercetare și problema pregătirii cât mai temeinice a specialiștilor era deosebit de actuală. Avînd viziunea dezvoltării cercetărilor arheologice și a importanței lor pentru cunoașterea trecutului îndepărtat al patriei și al poporului român, Vasile Pârvan a arătat de la început utilitatea întemeierii unei Școli Romîne la Roma, unde să fie trimiși pentru studii arheologice și istorice cei mai buni absolvenți ai Universităților noastre. Întemeiată o dată cu Școala Romînă din Franța (Fontenay-aux-Roses), Școala de la Roma s-a impus din primii ani prin lucrările membrilor săi, făcute permanent sub îndrumarea directorului său, Vasile Pârvan, cîștigîndu-și un loc de cinste printre celelalte școli străine de arheologie din Roma, unele dintre ele cu un trecut de multe decenii. Conferințele organizate la Școala Romînă din Roma erau urmărite cu mare interes de toți specialiștii de seamă din capitala Italiei, iar periodicele întemeiate de Vasile Pîrvan pentru publicarea lucrărilor membrilor Școlii Romîne din Roma au fost din primul moment elogios apreciate pentru seriozitatea contribuțiilor și pentru condițiile cu adevărat civilizate în care erau tipărite. Începînd cu numai patru membri și ajungînd în scurtă vreme la 12 (arheologi, istorici, istorici de artă, arhitecți, pictori și sculptori), Școala a publicat în primii doi ani numai un anuar — „Ephemeris Dacoromana”, la care din al treilea an s-a adăugat „Diplomatorium italicum”, pentru editarea și studierea documentelor privind țara noastră aflate în bogatele arhive italiene.

Paralel cu această acțiune de pregătire a cadrelor arheologice, Vasile Pârvan și-a îndreptat unul dintre eforturile cele mai susținute asupra cercetărilor arheologice și a studierii rezultatelor lor, dîndu-le o amploare necunoscută pînă atunci și cuprinzînd toate epocile antichității. Abia venea primăvara, și pornea în fiecare duminică cu mașina proprie pe drumurile desfundate din preajma Bucureștilor și de mai departe, verificînd datele cunoscute în legătură cu unele așezări străvechi, — demult semnalate, și descoperind altele noi.

Neavînd — pentru întreg domeniul antichităților preistorice decît un singur colaborator mai în vîrstă, și simțînd nevoia firească de a da o extindere tot mai mare cercetărilor din acest domeniu, începînd din 1924 și 1925, cînd a socotit că tinerii pe care-i formase după război, chiar dacă mai aveau desigur multe de învățat, știau totuși atîtea încît să poată face mai mult bine decît să strice, le-a dat fiecăruia conducerea cîte unui șantier. În felul acesta a organizat primele mari campanii de săpături arheologice în cîteva regiuni ale țării, adăugînd la cele cîteva șantiere conduse de vechii arheologi o serie de altele noi și plănuiind treptata extindere a săpăturilor. Din păcate această perioadă n-a durat decît doi-trei ani.

De altfel trebuie spus că nu întotdeauna Vasile Pârvan a găsit înțelegerea necesară la Comisia Monumentelor Istorice, al cărui membru era. Majoritatea membrilor acestei comisii — căreia i se încredințase din 1909, rolul de conducere a săpăturilor arheologice, deținut până atunci, de Muzeul Național de Antichități — precupețea cu destulă parcimonie fondurile necesare săpăturilor și numai intransigența categorică a lui Vasile Pârvan a putut asigura în acești ani fonduri suficiente.

Cu toate acestea, roadele au fost dintre cele mai fructuoase atât din punct de vedere muzeistic cât și științific. Culturi materiale încă total necunoscute în țara noastră (de ex. cultura neolitică Boian, cultura Glina, de la începutul bronzului etc.), altele cunoscute numai din cercetările nesistematice ale amatorilor din secolul trecut (cultura Gumelnița, etc.), precum și cele intrate mai demult în circulația științifică internațională (de ex. culturile Cucuteni, Monteoru) au fost studiate prin săpături sistematice și aduse la cunoștința specialiștilor prin noul periodic înființat tot de Vasile Pârvan — „Dacia. Recherches et découvertes archéologiques en Roumanie”. Primele două volume (I, 1924 și II, 1925), apărute în același timp în primăvara anului 1927 — o dată cu monumentală sinteză *Getica* — au fost întâmpinate cu unanime aprecieri din partea specialiștilor străini, iar volumele următoare ale acestui periodic n-au făcut decât să confirme seriozitatea studiilor arheologilor români și să situeze „Dacia” printre cele mai temeinice publicații de specialitate din Europa.

Moartea lui Vasile Pârvan, neînțelegerea politicianilor pentru problemele care depășeau preocupările electorale, lipsa de energie și de elan a unora, au făcut ca încetul cu încetul activitatea arheologică să descrească, ajungând la un moment dat să se rezume numai la un șantier-două și la tot atâtea sondaje.

Au trebuit să treacă destui ani pentru ca o reluare mai amplă a săpăturilor să fie posibilă în anii 1942 și 1943, iar apoi în 1949, când Academia Republicii Populare Române, de curînd reorganizată, a luat asupra sa grija îndrumării acestor cercetări esențiale pentru cunoașterea tuturor perioadelor îndepărtate ale istoriei patriei — și arheologia românească să ia un avînt încă necunoscut pînă atunci.

Muncind însă fără răgaz, în pofta bolii și a sfaturilor, Vasile Pârvan a măcinat sănătatea firavului trup care închidea în el un suflet atât de mare. Socotind munca o datorie de fiecare zi — și aproape un adevărat scop în viață, înălțîndu-i imn de slavă, căci spunea cu drept cuvînt că numai prin ea putem depăși lutul din care sîntem plămădiți —, Vasile Pârvan s-a dăruit neîncetat și a dat o înaltă pildă aceluia care au putut să o înțeleagă: Căci ce lecție ar putea fi mai bună decît exemplul, ce îndemn poate fi mai rodnic decît fapta?

Peste tot unde a avut prilejul să lucreze, Vasile Pârvan a fost un adevărat deschizător de drumuri, un mare realizator, un neobosit organizator. Poate că singurul domeniu în care aceste mari calități ale sale au fost mai puțin puse în valoare a fost chiar Muzeul Național de Antichități — și desigur nu din vreo neașteptată neînțelegere a marelui rol cultural al acestei Instituții, ci din pricină că aproape disperase să-i mai convingă pe guvernanții de atunci ai țării să-și îndeplinească datoria de a da Muzeului

marele local ce i se cuvenea pentru amploarea, raritatea și bogăția colecțiilor sale.

Desigur, Vasile Pârvan n-a fost fără greșeli. Nici în viață, nici în activitatea științifică, tocmai fiindcă a fost om și nu-i era străin nimic din ceea ce îi caracterizează pe oameni. Dar cumpăna posterității știe să aprecieze și faptele bune și pe cele mai puțin bune, și realizările pozitive și greșelile, să dea fiecăroră greutatea specifică, ridicînd în amintirea generațiilor viitoare pe aceia ale căror fapte bune le întrec cu mult pe celelalte. Iar comemorarea lui Vasile Pârvan — hotărîită de conducerea statului și a Academiei Republicii Populare Romîne — este și ea rezultatul unei asemenea cumpăniri.

Dacă în interpretarea faptelor istorice Vasile Pârvan a fost un idealist, așa cum au fost cei mai mulți în vremea lui și după aceea, cum am fost în bună măsură și cei mai mulți dintre noi, care încercăm astăzi să interpretăm lucrurile pe baza altei concepții, el a fost în orice caz un istoric idealist din convingere. În așteptarea unei revizuri critice a întregii opere a lui Vasile Pârvan, trebuie să recunoaștem fără înconjur că, pentru scurta perioadă în care s-a desfășurat activitatea lui creatoare, ea a fost într-adevăr excepțională. Fără exemplul și îndemnul lui, fără grija și înțelegerea arătate de el pentru formarea și încurajarea noilor cadre, activitatea arheologică pe care o vedem desfășurîndu-se astăzi nu ar fi fost posibilă în același ritm și n-ar fi putut ajunge la aceeași amploare decît după mulți ani. Institutul de arheologie, preconizat de Vasile Pârvan din 1906 și întemeiat după cincizeci de ani, în 1956, este în fond creația lui spirituală. Chiar dacă, atunci cînd a stăruiat în repetate rînduri pentru întemeierea acestui institut, Vasile Pârvan nu s-a gîndit și la desființarea Muzeului Național de Antichități, așa cum se pare că s-a înțeles greșit de către unii — și asigurarea cît mai grabnică a unui mare local modern pentru Muzeu este una dintre îndatoririle culturii noastre în ceasul de față, mai ales dacă ținem seama că în anul 1964 se va împlini un secol de la înființarea Muzeului de către domnitorul Alexandru Ion Cuza.

Iar noi, acei care l-am cunoscut și am lucrat cu el, nu putem decît să-i sfătuim pe toți cercetătorii tineri să aibă permanent în minte pilda luminoasă a lui Vasile Pârvan, muncind cu răbdare și perseverență pentru a duce mai departe peste decenii făclia științei al cărei slujitor strălucit și cinstit a fost neuitatul nostru magistrul.

VLADIMIR DUMITRESCU